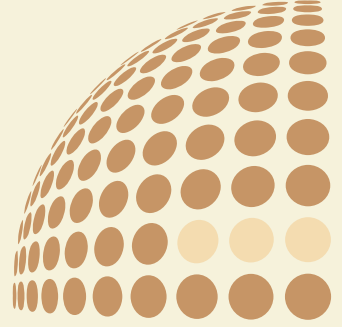

SETA ANALİZ

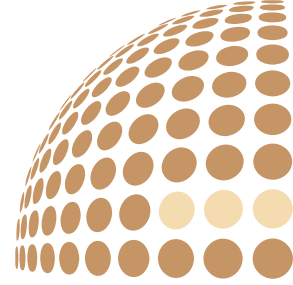
SETA | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı | www.setav.org | Eylül 2011

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'DE FİLİSTİN OYLAMASI: DEVLETE DOĞRU MU?

Yazarlar: Selin M. Bólme, Ufuk Ulutaş | Asistanlar: Furkan Torlak, Saliha Ziya

SETA ANALİZ

AA

Sayı: 44 | Eylül 2011

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'DE FİLİSTİN OYLAMASI: DEVLETE DOĞRU MU?

Yazarlar
Asistanlar

SELİN M. BÖLME, UFUK ULUTAŞ
FURKAN TORLAK, SALİHA ZİYA

İÇİNDEKİLER

I. FİLİSTİN'İN STATÜSÜ | 4

A. 1967 SAVAŞI VE 242 SAYILI KARAR | 6

B. FİLİSTİN DEVLETİNİN İLANI | 7

C. BARIŞ SÜRECİNİN FİLİSTİN DEVLET STATÜSÜNE ETKİLERİ | 8

II. OYLAMADAN NE BEKLENİYOR? | 10

III. HUKUKİ PRODESÜR | 14

IV. ULUSLARARASI AKTÖRLER | 16

A. TÜRKİYE | 19

V. SONUÇ YERİNE | 20

ÖZET

20. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren kendi bağımsız devletini kurmak amacıyla yola çıkan Filistinli Arapların çabası 21. yüzyılda da devam etmektedir. Filistin Ulusal Konseyi tarafından ilk olarak 1 Ekim 1948'de Bütün Filistin Hükümeti, 15 Kasım 1988'de ise Filistin Devleti ilan edilmiştir. Bugün Filistin'i devlet olarak tanıyan pek çok dünya ülkesi bulunmasına rağmen Filistin Özerk Yönetimi, coğrafi olarak halen İsrail işgali altındadır ve BM'de gözlemci statüsüne sahiptir. İsrail'le çeşitli Amerikan yönetimlerinin ve Ortadoğu dördlüsünün arabuluculuğunda iki devletli çözüm ekseninde direkt ve dolaylı barış görüşmeleri yapan Filistin Özerk Yönetimi, gelinen noktada müzakerelerin tıkandığını açıklamıştır. Bu noktada diplomatik bir hamle olarak BM'ye tam üye statüsü için başvuru yapan Filistin Özerk Yönetimi, devlet olarak tanınmanın ötesinde uluslararası hukuk çerçevesinde haklarının tanınması ve iddialarını uluslararası platformda rahatça dile getirmeyi hedeflemektedir.

Filistin Özerk Yönetimi'nin BM başvurusu, Filistin halkının çoğunluğunun desteğini görmesine rağmen FKÖ tarafından kazanılmış hakların tehlikeye atılması endişesi Filistin toplumunda tartışmalara neden olmuştur. Uluslararası toplum ise İsrail'in barış sürecindeki performansı nedeniyle bu üyelik sürecini desteklemek ile çift devletli çözümün gerçekleşme imkânını koruma gerekçesiyle üyelik sürecine karşı çıkma arasında bölünmüştür. Bu bağlamda Filistin devletini ilk tanıyan ülkelerden birisi olan Türkiye, hem tam üyelik sürecini desteklediğini açıklamış, hem de BM Genel Kurulu'nda yapılacak oylamada daha fazla oy çıkması için çeşitli platformlarda lobi çalışmaları yürütmüştür. Netice itibarıyla Filistin Özerk Yönetimi'nin, BM'ye tam üyelik başvurusu Amerikan vetosuna takılabilecek olsa da, Filistin sorununu tekrar uluslararası gündeme taşınmış ve Filistin Özerk Yönetimi, BM'deki konumunu güçlendirme şansını yakalamıştır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'DE FİLİSTİN OYLAMASI: DEVLETE DOĞRU MU?

I. FİLİSTİN'İN STATÜSÜ

Filistinlilerin bağımsız bir devlet kurma çabaları, İngiliz manda dönemine kadar uzanmaktadır. İngiltere'nin 1947'de Filistin topraklarındaki manda yönetimini sonlandırmak istemesi üzerine, ülkenin geleceğini tayin için aynı yıl Birleşmiş Milletler Filistin Özel Komitesi kurulmuştur.¹ Komite hazırladığı planda, Yahudilerin toplam nüfusun üçte birine ve arazilerin % 6'sına sahip olduğunu tespit ederek Genel Kurul'a Filistin'e bağımsızlık verilmesini tavsiye etmiştir. Bağımsız Filistin'in nasıl olacağı konusunda ise komitede fikir ayrılığı yaşanmış ve üyelerin desteklerine göre çoğunluk ve azınlık planı olarak adlandırılan iki plan ortaya çıkmıştır. 11 üyeden 3'nün desteklediği azınlık planında federal bir devlet önerilirken, 5 üyenin kabul ettiği çoğunluk planında, Yahudilerin ve Arapların çoğunlukta olduğu bölgelere göre taksim yapılması ve bu bölgelerde biri Yahudi diğeri Arap olmak üzere iki devletin kurulması, Kudüs'ün ise uluslararası bölge olarak kalması önerilmiştir.² Öneri, Filistin topraklarında ancak bağımsız bir Arap devletinin kurulmasından yana olduklarını dile getiren Arap devletleri arasında rahatsızlık yaratmıştır. Türkiye, bu süreçte, taksim fikrine karşı çıkan Arap ülkelerinin yanında yer almış ve bağımsız bir Filistin Arap Devletinin kurulmasını desteklemiştir. Türkiye kararın oylamasında aralarında 6 Arap ülkesinin de bulunduğu 12 ülke ile birlikte ret oyu vermiştir.³ Buna karşın, üyelerin çoğunluğunun desteğini alan bu plan, Kasım 1947'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda yapılan oylamada 181 sayılı karar ile kabul edilmiştir.

1. Ilan Pappé, *A History of Modern Palestine*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006, s.122.

2. William L.Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, çev.Mehmet Harmancı, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2008, s.292-293.

3. Çağrı Erhan, Ömer Kürkçüoğlu, "Ortadoğu ile İlişkiler," *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, der.Baskın Oran, Cilt I, 7. B, İletişim Yayınları, İstanbul, s.637.

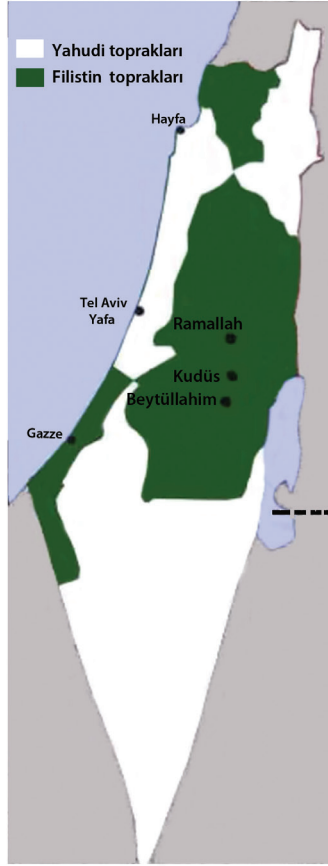

1946'dan 2000'e Filistin Toprakları

Filistin ve Yahudi Toprakları - 1946

BM Taksim Planı - 1947

1949-1967

2000

14 Mayıs 1948'de, İngiltere'nin manda yönetimini feshederek bölgeden ayrılması ile birlikte Yahudilerce BM Taksim Planında kendilerine verilmesi öngörülen bölgede İsrail Devletinin kurulduğu ilan edilmiştir. Açıklamanın ertesi günü Suriye, Ürdün, Mısır, Lübnan ve Irak, İsrail'e karşı savaş açmıştır. 1948 savaşı esnasında Arap Birliği'nin girişimi ile geçici bir Filistin yönetimi ve Gazze'de toplanacak bir Filistin Ulusal Konseyi kurulması başarılı olmuş ve Konsey, 1 Ekim 1948'de tüm Filistin topraklarında başkenti Kudüs olan Filistin devletini ilan etmiştir.⁴ Bütün Filistin Hükümeti (*Hukumat'umum Filistin*) Ürdün hariç pek çok Arap ülkesi tarafından bu dönemde tanınmıştır.⁵ Savaşın sonucunda, İsrail topraklarını genişletirken, Ürdün'ün Batı Şeria'yı, Mısır'ın Gazze Şeridi'ni ilhak etmesi ile BM taksim planında kurulması öngörülen Filistin devleti asla hayata geçirilememiştir.⁶ Bütün Filistin Hükümeti'nin elinde kontrol ettiği tek bölge olarak Gazze Şeridi kalmıştır. Her ne kadar savaş sonunda Gazze Şeridi Mısır topraklarına dahil olsa da Mısır, 1959'a kadar Bütün Filistin Hükümetini tanımaya devam etmiştir. Bu süreçte Gazze'de etkin bir yetkiye sahip olamayan Bütün Filistin Hükümeti,

4. *Palestine Yearbook of International Law 1987-1988*, Vol IV, Anis F. Kassim (edt), *Kluwer Law International* (June 1, 1988), Nicosia 1998, s.294-295.

5. Avi Shlaim, *Israel and Palestine*, Verso 2009, s.42-45.

6. Cleveland, s.296-297.

1947'de Birleşmiş Milletler Filistin Özel Komitesi, Yahudilerin toplam nüfusun üçte birine ve arazilerin % 6'sına sahip olduğunu tespit ederek Genel Kurul'a Filistin'e bağımsızlık verilmesini tavsiye etmiştir.

ekonomik olarak Mısır ve BM Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşunun yardımlarına bağımlı kalmıştır. 1958'de Mısır ve Suriye'nin Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni kurmasının ardından Nasır, 1959'da Bütün Filistin Hükümetini, Filistin mücadelesindeki başarısızlığı nedeniyle ilga ettiğini açıklamıştır.⁷

Bu gelişmeler Filistinliler için büyük bir hayal kırıklığı yaratmış, Arap ülkeleri ve uluslararası kuruluşlara karşı olan güvenleri iyice kaybolmuştur. Filistinlilerin kendi mücadelelerini verebilmek için örgütlenme ihtiyacı daha çok artmıştır. Bu dönemde Yaser Arafat önderliğinde, çalışmak için Arap Körfezi'nde bulunan sürgündeki Filistinliler tarafından Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi (Fatah ya da bilinen diğer adıyla El-Fetih)⁸ kurulur. El Fetih'in hızla destek bulması, Mısır lideri Nasır'ı endişelendirmiş ve Filistin hareketini kontrol altına alma çabasının bir uzantısı olarak, Arap Birliği'ne bir Filistin temsilcisi atanması için çağrı yapmıştır. Ocak 1964'te Nasır'ın desteklediği Ahmet Şukeyi Arap Birliği'ne Filistin'in temsilcisi olarak seçilir ve kendisine Filistinlileri temsil edecek bir örgüt kurma görevi verilir. Filistin mücadelesini denetimleri altında tutmak isteyen Arap Devletlerinden Mısır, Suriye, Ürdün, Katar, Kuveyt ve Irak hükümetleri tarafından seçilmiş 242 üyeden oluşan Filistin Ulusal Konseyi, 2 Haziran 1964'te Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) kuruluşunu resmen ilan ederler ve örgütün başkanlığına ise Ahmet Şukeyi seçilir. Konferansta kabul edilen Filistin Ulusal Şartı⁹ Filistin topraklarında yaşayan ve Filistin'de doğup mülteci durumuna düşenler ve onların çocuklarını da Filistinli olarak tanımlamıştır. Nasır'ın Filistin direnişini kontrol altına alma girişimine karşılık olarak El-Fetih, bu dönemde Batı Şeria'ya yerleşip İsrail'e karşı silahlı mücadele başlatır.¹⁰

A. 1967 Savaşı ve 242 sayılı karar

1967 başından itibaren Arap ülkeleri ile İsrail arasındaki ilişkiler yeniden gerginleşmeye başlamış ve 5 Haziran'da İsrail'in ilk önce Mısır sonra Suriye ve Ürdün'e saldırması ile yeni bir savaş patlak vermiştir. Altı gün süren savaş, Filistin topraklarında bugüne kadar sürecek olan ve Filistin'in statüsünü içinden çıkılmaz bir hale getiren bir işgal sürecinin başlangıcıdır. Savaşın sonunda İsrail, Mısır'dan Gazze Şeridi ve Sina yarımadasını, Ürdün'den Batı Şeria'yı ve Doğu Kudüs'ü, Suriye'den Golan tepelerini almıştır. BM Güvenlik Konseyi 242 sayılı ile İsrail'den işgal ettiği topraklardan çekilmesini istemiş, ancak İsrail kararı tanımamıştır. Karar, her ne kadar Filistin lehine görünse de aslında İsrail'in 1948 savaşı ile işgal ettiği toprakları İsrail devletinin meşru sınırları içine dahil

7. Raja Shehadeh, "From Occupation to Interim Accord", *Kluwer Law International*, Nicosia 1997, ss. 77-78.

8. Harakat al-Tahrir al-Vatani al-Filastini; başharflerden oluşan HATAF kelimesi Arapça ölüm anlamına geldiğinden, örgüt kendine kelimenin tersten okunuşu olan FATAH adını seçmiştir. Al-Fatah

9. Filistin Ulusal Şartı metni için bkz; <http://www.un.int/wcm/content/site/palestine/pid/12363>, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2011

10. El Fetih hakkında detaylı bilgi için bkz; Yıldırım Boran, *El-Fetih ve Hamas "Geçmişten Günümüze Filistin Direniş Hareketi"*, Mephisto, İstanbul, 2009.

etmiştir. 1967 savaşı sonunda sadece mevcut sınırlar tamamı ile değişmekle kalmamış, 1948'de başlayan Filistinlilerin göçü inanılmaz boyutlara ulaşmış ve bir mülteci sorunun doğmasına yol açmıştır. 1970 geldiğimizde Filistinli mülteci sayısı iki katına çıkarak 1,5 milyona ulaşmıştır.¹¹ Savaş sonrasında Nasır'ın Arap milliyetçiliği etkisini yitirmeye başlarken, bu süreç FKÖ'nün Arap ekseninden çıkarak bağımsızlaşmasını ve güç kazanmasını sağlamıştır.

Savaşın ardından 1968'de FKÖ yeniden örgütlenirken, sözleşme gözden geçirilmiş ve silahlı gruplar örgüte üye yapılmıştır.¹² Böylece el-Fetih'de FKÖ'nün çatısı altına girmiş ve Yasir Arafat 1969 yılında, Sürgündeki Filistin Paramentosu olarak da adlandırılan ve FKÖ'nün en önemli organı olan Filistin Ulusal Konseyi'nin yeni başkanı olarak seçilmiştir. 1973'te FKÖ'nün yapılanmasında değişikliğe gidilmiş, ikincil yönetim organı olarak Merkez Konsey'in kurulması kararı alınmış¹³ ve akabinde o tarihe kadar gerilla hareketi olarak devam eden FKÖ, uluslararası kurumlarda söz sahibi olmaya başlamıştır.

FKÖ 1974 yılında ilk önce Arap Birliği ardından İslam Konferansı Örgütü tarafından Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi olarak kabul edilmiştir. Aynı yıl BM Genel Kurulu'nda gerçekleşen toplantı sonucunda Filistin devletinin kurulması yolunda önemli bir aşama kaydedilmiştir. BM Genel Kurulu'nda kabul edilen 3236 sayılı karar ile Filistinlilerin self- determinasyon dahil olmak üzere devredilmez hakları teyit edilirken, 3237 sayılı kararlar FKÖ BM'de gözlemci statüsü kazanmıştır.¹⁴

B. Filistin Devletinin İlanı

1979'da İsrail ile Mısır arasında Camp David Anlaşmasının imzalanması, akabinde 1980'de İsrail'in Kudüs'ü başkent olarak ilan etmesi ve 1982'de İsrail'in Lübnan'daki Filistinlilerin bulunduğu Sabra ve Şatilla kamplarındaki katliamından sonra Arafat liderliğinde FKÖ, Filistin devletinin kurulması yönündeki çabalarını artırmıştır. Pek çok diplomatik temasta bulunmuş ve bu dönemde Arafat'ın çabaları Türkiye tarafından da desteklenmiştir. Diplomatik çabaların sonuç vermediği bu dönemde iki gelişme süreç açısından dönüm noktası olmuştur. Birincisi 1987'de başlayan İntifada, diğeri ise Ürdün Kralı Hüseyin'in 2 Ağustos 1988'de Batı Şeria ve Doğu Kudüs'teki egemenlik haklarından vazgeçtiğini açıklamasıdır. Böylelikle egemenlik kurabileceği bir toprağa

1974 BM Genel Kurulu'nda gerçekleşen toplantı sonucunda Filistin devletinin kurulması yolunda önemli bir aşama kaydedilmiştir. BM Genel Kurulu'nda kabul edilen 3236 sayılı karar ile Filistinlilerin self-determinasyon dahil olmak üzere devredilmez hakları teyit edilirken, 3237 sayılı kararlar FKÖ BM'de gözlemci statüsü kazanmıştır.

11. BM Yardım ve Çalışma Örgütü (UNRWA) rakamlarına göre 2008'de Filistinli mülteci sayısı 4.618.141'dir. Detaylı bilgi için bakınız; Number of registered refugees, <http://www.unrwa.org/userfiles/reg-ref%282%29.pdf>. Erişim tarihi: 11 Eylül 2011.

12. FKÖ, pek çok siyasi grubun birleşmesinden oluşmaktadır. Bu grupların başlıcaları; Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi (Fatah); Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, el-Saika Örgütü, Arap Kurtuluş Cephesi, Filistin Demokratik Birliği, Filistin Halk Partisi (Hizb Al-Sha'ab), Halk Mücadele Cephesi'dir.

13. Permanent Observer Mission of Palestine to the United Nations, <http://www.un.int/wcm/content/site/palestine/pid/12003>, Erişim Tarihi: 11 Eylül 2011

14. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 3237 sayılı karar metni, <http://unispal.un.org/unispal.nsf/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/512baa69b5a32794852560de0054b9b2?OpenDocument&Highlight=0,3237>, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2011

Filistin Ulusal Konseyi, 15 Kasım 1988'de Cezayir'de yaptığı toplantıda BMGK'nın 242 sayılı kararını kabul ettiğini belirterek bağımsız Filistin devletini tek taraflı olarak ilan etmiştir.

kavuşan Filistin Ulusal Konseyi, 15 Kasım 1988'de Cezayir'de yaptığı toplantıda BMGK'nın 242 sayılı kararını kabul ettiğini belirterek bağımsız Filistin devletini tek taraflı olarak ilan etmiştir.¹⁵ Böylece Filistin tarafı, İsrail'in 1948 Savaşı sonrası elde ettiği topraklardan çekilmesi talebinden vazgeçmiş, iki devletli çözümü tanımış ve İsrail'in 1967 öncesi sınırlarına çekilmesini öncelikli hedef haline getirmiştir.

BMGK'nın 1988 tarih ve 43/177 sayılı kararı ile Filistin Ulusal Konseyinin Filistin devletini ilanı kayıt altına alınmıştır. Filistin'i ilk tanıyan ülkelerden biri Türkiye olmuştur. Ayrıca, Genel Kurul FKÖ yerine Filistin ibaresinin BM sisteminde kullanılmasına karar vermiştir. BM Genel Kurulu 1998 tarihli ve 52/250 sayılı kararı ise Filistin'e gözlemci statüsünün yanı sıra Genel Kurul ve Birleşmiş Milletlerin diğer çalışmalarına ve uluslararası konferanslara katılma ayrıcalığı da vermiştir.¹⁶

C. Barış Sürecinin Filistin Devlet Statüsüne Etkileri

Filistin'in bugünkü statüsü açısından sonuçlar doğuran önemli başka bir süreç, İsrail ile Filistin arasında 1991'de Madrid'de başlayan barış görüşmeleridir.¹⁷ 1993'te Oslo Sürecinin sonunda, 13 Eylül'de İlkeler Bildirgesi olarak adlandırılan I. Oslo Anlaşması imzalanmıştır. İlkeler Bildirgesi'ne göre İsrail'in Gazze ve Eriha'dan çekilmesi, beş yıl içinde İsrail'in aşamalı olarak çekileceği bölgelerde denetimin geçici Filistin yönetimine devredilmesi, görüşmeler sonrası imzalanacak nihai anlaşma ile Filistin devletinin kurulması öngörülmüştür. Ayrıca kurulacak Filistin devletinin nihai statüsü, temel anlaşmazlık konuları olan sınırlar, Kudüs'ün statüsü, Filistinli mülteciler ve Yahudi yerleşimciler sorunlarının çözümü ile birlikte nihai anlaşmaya ertelenmiştir.¹⁸ Oslo Anlaşması uyarınca 1994'te Filistin'in nihai statüsünün belirlenmesine kadar geçecek olan beş yıllık bir süre için geçici Filistin Otoritesi kurulmuş ve 1995'te seçim kanunu yapılmıştır. Kahire Anlaşması sonrası Gazze'ye dönen Arafat 1996'da yapılan ilk seçimlerin ardından Filistin Otoritesinin başkanı olarak seçilmiş, yine aynı seçimle 88 üyeli Filistin Otoritesi Konseyi oluşturulmuştur.¹⁹

Bunun yanısıra Oslo'yu takiben İlkeler Bildirgesini tamamlayıcı bir dizi anlaşma imzalanmıştır. Bunlardan biri Nisan 1994'te taraflar arasında imzalanan Paris Protokolüdür. Protokol ile Gazze ve Eriha'daki ekonomik ilişkiler ve idari yetkinin Filistin Otoritesine

15. M.Charif Bassiouni, Shlomo Ben Ami, *A Guide to Documents on the Arab-Palestinian/Israeli Conflict: 1897-2008*, Brill, Leiden, 2009, s. 67.

16. Filistin'in Birleşmiş Milletler'deki gözlemci statüsü için bkz; <http://www.un.int/wcm/content/site/palestine/pid/12004>

17. Barış Sürecini hazırlayan ortam için bkz; Özge Özkoç, "Savaş ve Barış: Doksanlı Yıllarda Filistin-İsrail Sorunu," *AÜSBF Dergisi*, C.64, S.3, 2009 Ankara, s.172-173; As'ad Ghanim, *Palestinian Politics after Arafat: A Failed National Movement*, Indiana University Press, Bloomington, 2010, s.14.

18. İlkeler Bildirgesi tam metni için bkz. Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements September 13, 1993. <http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace%20Process/Guide%20to%20the%20Peace%20Process/Declaration%20of%20Principles>, Erişim Tarihi: 12 Eylül 2011

19. Bassiouni, Ben Ami, *a.g.e.*, s.66; Cleveland, *a.g.e.*, s.553.

devredilmesi düzenlemiştir.²⁰ Paris Protokolünün hemen akabinde Mayıs 1994'te imzalanan Kahire Anlaşması ise İsrail'in Gazze ve Eriha'dan çekilişini düzenlemektedir. Çekilmelerle İsrail'in Filistin yönetimine yapacağı yetki devri, Yahudi yerleşim bölgelerini kapsamamaktadır. Ayrıca madde 5'te belirtildiği üzere Filistin yönetimi dış ilişkiler ve iç güvenlik konularında da yetki sahibi olmayacaktır.²¹ Bölgede Filistinlilere ve Yahudi, yerleşimcilere uygulanacak iki ayrı hukuk ve İsrail'in Yahudi yerleşimcilerin güvenliklerini gerekçe göstererek iç güvenlikte söz sahibi olması Filistin yönetiminin egemenliğini ve idari yapılanmasını başından itibaren engelleyici bir etken olmuştur.²²

II. Oslo Anlaşması olarak da bilinen Taba Anlaşması²³ ise Batı Şeria için düzenlemeleri içermektedir. Ayrıca Eylül 1995'te imzalanan anlaşmayla Filistin Geçici Hükümeti ve seçimle oluşacak Filistin Konseyi İsrail tarafınca tanınmıştır. Anlaşmaya göre Batı Şeria A, B, C olarak kodlanan 3 bölgeye bölünmüş ve her bölgede İsrail ve Filistin tarafının sahip olacağı yetkiler derecelendirilmiştir.²⁴ İsrail askerlerinin II. Oslo Anlaşması uyarınca çekilmesini düzenlemek amacıyla Ekim 1998'de yeni bir anlaşma imzalanmıştır. Wye Nehri Anlaşması, bu düzenlemeden çok, Oslo l'de belirtilen sürenin sona ermesi durumunda Filistin tarafına Mayıs 1999'da tek taraflı olarak Filistin devletini ilan etme hakkı tanınması açısından önemlidir. Ayrıca anlaşma ile İsrail Batı Şeria'nın %13'ünden çekilmeyi ve Filistin yönetimi ise İsrail'in güvenliğini temin için terörü bastırma ve önlemeyi kabul etmiştir. Bununla birlikte Filistin'in nihai statüsüne ilişkin bir anlaşmaya varılamamıştır.²⁵

Oslo Anlaşmasının İsrail'in çekilmesi ve Eylül 2000 tarihine kadar nihai barış anlaşmasının imzalanması gibi hükümleri nedeniyle taraflar çeşitli kereler bir araya gelmişler. Ancak anlaşmanın başından beri ertelenen dört konuda -Yahudi yerleşimciler, Filistinli mülteciler, Kudüs'ün statüsü ve Filistin devletinin tüzel kişiliği- anlaşma izleyen süreç içinde de sağlanamamıştır. Oslo Barış Süreci (1993-2000) olarak adlandırılan yedi yıl boyunca yapılan anlaşmalar sonucunda, Gazze ve Batı Şeria İsrail denetiminde kalan topraklarla kesin bir şekilde ayrılmış, nihai anlaşmada kurulması öngörülen Filistin devletini bağımsız ve egemen bir devlet olma özelliğinden uzaklaştırmıştır. Anlaş-

1993 I. Oslo Anlaşmasına göre İsrail'in Gazze ve Eriha'dan çekilmesi, beş yıl içinde İsrail'in aşamalı olarak çekileceği bölgelerde denetimin geçici Filistin yönetimine devredilmesi, görüşmeler sonrası imzalanacak nihai anlaşma ile Filistin devletinin kurulması öngörülmüştür.

20. Ancak İsrail bu protokolle, Filistinli işçilerin ülkesine giriş çıkışını denetleme hakkına sahip olmuş, İsrail'in mali politikaları Filistin ekonomisi üzerinde tamamen etkin hale gelmiş ve Filistinlilerin kendi ekonomiler üzerindeki karar verme yetkisini sınırlandırmıştır. Cleveland, *a.g.e.*, s.549.

21. Kahire Anlaşması tam metni için bkz. Agreement On The Gaza Strip and The Jericho Area May 4, 1994 <http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace%20Process/Guide%20to%20the%20Peace%20Process/Agreement%20on%20Gaza%20Strip%20and%20Jericho%20Area> , Erişim Tarihi: 12 Eylül 2011

22. Özkoç, *a.g.e.*, s.181-182.

23. Anlaşmanın tam metni için bkz. <http://www.un.int/wcm/content/site/palestine/pid/12474> , Erişim Tarihi: 12 Eylül 2011

24. A bölgesi Gazze, Eriha, Nablus, Ramallah, Tulkarya, Kalkilya, Beytullahim, Cenin ve El-Halil'de Filistin yönetimi askeri ve sivil kontrolü elinde bulunduracak, İsrail ise giriş çıkışları denetleyecektir. Batı Şeria'daki 450 kadar Filistin kasabası ve köyünden oluşan B bölgesinde sivil kontrol Filistin yönetiminin, askeri kontrol İsrail'in elinde olacaktır; Batı Şeria'da bulunan ve yaşam alanı olmayan arazilerden oluşan C bölgesi ise tamamen İsrail'in denetiminde olacaktır. Bölgelerin tamamında Yahudi yerleşimleri İsrail'in kontrolünde kalacak ve İsrail, güvenlik gerekçesi ile geçişleri engelleme yetkisine sahip olacaktır. Bkz. Cleveland, *a.g.e.*, s.553.

25. Wye Nehri Anlaşması metni için bkz; <http://www.un.int/wcm/content/site/palestine/pid/12469> , Erişim Tarihi: 11 Eylül 2011

İsrail bugüne kadar sadece 1979 Camp David ile Mısır'a Sina'yı bırakmış ve 2005'te ise Gazze'den tam olarak çekilmiştir. Ancak abluka ile Gazze'deki kontrolü sürmekte, Golan tepelerini Suriye'ye hala geri vermemektedir. Filistin toprakları açısından ise Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ün işgal statüleri devam etmektedir.

malarla işgal altındaki topraklar birbirinden ayrı bölgelere ayrılmış ve imzalanan ekonomik protokol Filistinli işgücünün serbest dolaşımını engellemiştir. Ayrıca süreç boyunca İsrail, işgal altındaki topraklarda bulunan yerleşimler arasında ulaşım koridorları kurmuş ve bu noktalara müdahale hakkı elde ederek Filistin bölgesinin tamamen bölünmesine neden olmuştur. Böylece bir devletin temel unsurlarından olan toprak bütünlüğü engellenmiştir.²⁶

Bugüne gelen süreç içinde ilginç bir gelişme, dönemin İsrail Başbakanı Ariel Şaron'un Gazze Şeridi'ni ve Batı Şeria'daki dört küçük yerleşimi kapsayan tek taraflı çekilme planını Likud içinde Mayıs 2004'te referanduma sunmasıdır. Plan hem parti içinde hem dışında sert eleştirilere neden olsa da İşçi Partisi lideri Şimon Peres'in koalisyon kurma desteği ile Ocak 2005'te uygulamaya konmuştur. Bölgenin artık İsrail'in güvenliği açısından taşıdığı önemi kaybetmesi, önemli bir askeri kaynağın burada tutulması, demografik ve ekonomik açıdan sorun yaratması kararın alınmasında etkili olmuştur. İsrail, 17-23 Ağustos 2005 tarihleri arasında Gazze Şeridi'nde yerleşimleri boşaltmış ve askerlerini çekmiş, izleyen bir ay içinde de Batı Şeria'daki dört yerleşim boşaltılmıştır. 2006 seçimlerini Hamas'ın kazanması ve izleyen süreçte Hamas ve el-Fetih arasında yaşanan gerilim, Gazze'de Hamas'ın, Batı Şeria'da el-Fetih'in kontrolü elinde tuttuğu iki başlı bir yönetimin doğmasına yol açmıştır. Bu ise Hamas'ın yönetimi terketmesini isteyen İsrail'in bugün hala devam etmekte olan Gazze ablukasını başlatmasına neden olmuştur. BMGK'nin 242 sayılı kararı uyarınca İsrail'in 1967 sınırlarına çekilmesi gerektiği hatırlanırsa, İsrail bugüne kadar sadece 1979 Camp David ile Mısır'a Sina'yı bırakmış ve 2005'te ise Gazze'den tam olarak çekilmiştir. Ancak abluka ile Gazze'deki kontrolü sürmekte, Golan tepelerini Suriye'ye hala geri vermemektedir. Filistin toprakları açısından ise Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ün işgal statüleri devam etmektedir.

II. OYLAMADAN NE BEKLENİYOR?

AB Ortak Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi Javier Solana, 2009 yılı Temmuz ayında Filistinli ve İsraili taraflar anlaşmasa bile Birleşmiş Milletler'in Filistin devleti'nin kurulması için bir süre belirlemesi noktasında bir çağrı yaptı.²⁷ Solana'nın çağrısı Filistin Özerk Yönetimi nezdinde de kabul gördü. Bu yönde ilk açıklamayı yapan Filistin Başbakanı Selam Feyyad, iki yıl içerisinde Filistin'de gerekli devlet altyapısı ve kurumsallaşmanın tamamlanması projesini hayata geçireceklerini duyurdu.²⁸ Nitekim Filistin sorununun çözümü noktasında Arap Birliği'ni temsil eden Barış İnisiyatifi Kurulu da

26. Efraim Karsh, Gregory Mahler, *Israel at the Crossroads: The Challenge of Peace*, British Academic Press, London, 1994, s. 111-118.

27. "EU's Solana calls for UN to recognise Palestinian state," *Reuters*, 12 Temmuz 2009, <http://www.reuters.com/article/2009/07/12/idUSL616115>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

28. "Daaş Şa'b'el Filistini ila't tevahhud halfe bernami ikamet'id devle," *PMC*, 23 Haziran 2009, <http://www.palestine-pmc.com/arabic/inside1.asp?x=6587&cat=2&opt=1>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

Filistin'in tam üyelik meselesini BM Güvenlik Konseyi'ne taşıyacaklarını açıkladı.²⁹ Yine Abbas, 16 Mayıs 2011 tarihli New York Times'da yayınlanan yazısında Eylül 2011'de Filistin devletinin Birleşmiş Milletlere tam üyelik başvurusunda bulunacaklarını açıkladı.³⁰ Bununla birlikte, BMGK'nın veto duvarını aşmak için BM'de 'üye olmayan ülke statüsü' de bir alternatif olarak ilk andan itibaren gündemde tutuldu.

Bu noktada sorulması gereken en mühim soru, işgal altında bulunan topraklarda Filistin devletinin kurulmasının pratikte ne gibi bir anlam ifade ettiğidir? Filistin Özerk Yönetimi lideri Mahmud Abbas'a göre Filistin'in BM'de devlet statüsü kazanması, Filistin sorununun kanuni temelde uluslar arası boyut kazanmasını sağlayacak ve böylece Filistinlilerin yasal haklarını talep ve takip etmelerinin yolunu açacaktır.³¹ Abbas, tam üyelik başvurularının "müzakerelere" bir alternatif olarak görülmemesi gerektiğini vurgularken, başvuru planının üç ana sebepten kaynaklandığını açıkladı: Bunlardan birincisi İsrail ve Filistin arasındaki ikili müzakerelerin çıkmaza girmesiydi. Yine görüşmelerin kesildiği tarihten itibaren İsrail hükümetinin, ciddi bir müzakere sürecine girebileceğine dair hiçbir bir ümit vermemesi de Filistinlileri alternatif arayışına itmişti. Son olarak barışın sağlanmasında inisiyatif ortaya koyan uluslar arası tarafların İsrail'i üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi noktasında ikna edememesi Filistinlilerin BM'de tanınma çabalarını fitilledir.³²

Mevcut şartlarda genel olarak Araplar, özel olarak da Filistin tarafı BM'deki üyelik oylamasına bir hak arayışı olarak bakmaktadır. Nitekim Araplar bu oylamaya "İstihkak Eylül" yani "Eylül hak edişi, hak arayışı" adını vermektedir. Abbas'ın sözlerinden anlaşılacağı üzere Filistin yönetimi açısından BM'ye tam üye bir devlet statüsü kazanmak büyük önem taşımaktadır. Filistin tarafı bu yolla iki devletli çözüm seçeneğini yeniden etkin bir şekilde gündeme getirmeyi ve nihai statü pazarlıkları noktasında İsrail'le müzakerelerinde Filistin'in uluslar arası konumunu güçlendirmeyi planlamaktadır.

Yine bu doğrultuda "devlet statüsü" Filistin tarafı açısından mevcut ve ileride karşılaşılabilecek fırsat ve risklere karşı kullanılabilir önemli bir "enstrüman" olarak görülmektedir.³³ Buna göre "Filistin devleti kurulursa, müzakereler İsrail ile bir kurum arasında değil; iki devlet arasında gerçekleşecektir. Mevcut şartlarda zaten İsrail, müzakere ettiği kurumun arkasındaki pek çok hareketi terör örgütü olmakla suçlamaktadır."³⁴ Ayrıca devlet statüsünün kazanılmasıyla, "çift devletli çözümden bahsedilebilecek"; "Filistin devleti sınırlarının belirlenmesi konusu daha kolay müzakere edebilecektir."³⁵

29. "Lecnetu mubadereti's selam tugarrir'u't teveccuh li'l umem'il muttahida li'l itiraf bi devleti Filistiyn," *Al-Riyadh*, 29 Mayıs 2011, <http://www.alriyadh.com/2011/05/29/article636646.html>, Erişim tarihi: 7 Eylül 2011

30. "The Long Overdue Palestinian State," *New York Times*, 16 Mayıs 2011

31. a.g.e.

32. "Limaza Nezhebu ila'l Umem'il Muttahide" 15 Ağustos 2011 tarihli başkanlık açıklaması <http://www.presidency.ps/interviewdetails.aspx?id=1712>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

33. Hayrullah Ğabaşı, "Limaza'l Hadis an i'lan'id Devlet'il Filistiyniyye el-an," *Ahram*, 1 Aralık 2009

34. a.g.e.

35. a.g.e.

Mahmud Abbas'a göre Filistin'in BM'de devlet statüsü kazanması, Filistin sorununun kanuni temelde uluslar arası boyut kazanmasını sağlayacak ve böylece Filistinlilerin yasal haklarını talep ve takip etmelerinin yolunu açacaktır

Devlet statüsünün kazanılmasıyla, “çift devletli çözümden bahsedilebilecek”; “Filistin devleti sınırlarının belirlenmesi konusu daha kolay müzakere edebilecektir”.

Öte yandan Filistin Özerk Yönetimi'nin BM'de tam üyelik “statüsü” vizyonunun Filistin kamuoyundaki yansımalarına baktığımızda, Filistin toplumunda bir takım tartışmaların yaşandığından bahsetmek mümkündür. Bu çerçevede öncelikle yapılan kamuoyu yoklamalarında Filistinlilerin % 65.4'ünün Mahmud Abbas'ın BM'ye başvuru yapmasını desteklediğine dikkat çekmek gerekir.³⁶ Bu durum Mahmud Abbas'ın yaklaşımının önemli ölçüde kamuoyu nezdinde kabul gördüğünü göstermektedir. Ancak aynı araştırmalar Filistin halkının % 31.5'inin de bu başvuruya karşı çıktığını göstermektedir. Bu noktada tam üyelik başvurusuna karşı çıkanların argümanlarını incelediğimizde genellikle uluslar arası hukuktan kaynaklı endişeler sebebiyle itirazlarını ortaya koydukları görülmektedir.

BM oylamasına ilişkin yaklaşımlarda Filistin halkının, uluslararası hukuk ekseninde bölünmesi Oxford Üniversitesi Uluslararası Hukuk Profesörü Guy Goodwin Gill'in³⁷ açıkladığı görüş çerçevesinde gelişmiştir. Gill, Filistin Özerk Yönetimi'nin Filistin devletiyle statü değiştirmesi durumunda “anayasal” sorunların çıkabileceğini, kurulması planlanan Filistin Devletinin FKÖ'nün meşruiyet kapsamına sahip olmayacağını ve temsil sorunu olacağını iddia etmektedir.³⁸ Gill'in raporuna binaen Filistin halkının bir kısmının kaygılandığı husus, kurulacak devletle sayıları 4,5 milyonu aşan Filistinli mültecilerin “geri dönüş hakkı” ile ilişkilidir. Buna göre Filistin Özerk Yönetimi'nin statüsünün “devlet”e evrilmesi durumunda, Filistin halkının tek temsilcisi FKÖ'nün statüsü iptal olacağından çeşitli ülkelerde mülteci statüsünde yaşayan Filistinlilerin uluslararası bir yasal aidiyeti kalmayacak ve geri dönüş hakkı sıkıntılı hale gelecektir.

Nitekim bu kaygıyla hareket eden Filistinli aydınlar Özerk Yönetim lideri Mahmud Abbas'a yazdıkları mektupta “BM'nin 181³⁹ ve 194⁴⁰ nolu kararları çerçevesinde Filistin'in elde ettiği kazanımları koruyacak şekilde bir başvuru yapılmasını ve Filistin inisitiyafinin mültecilerin geri dönüşü hakkı, kendi kaderini belirleme hakkı, bağımsız devlet içinde egemenlik ve ulusal bağımsızlık hakkı gibi konuları vurgulamasını” önerdiler.⁴¹ Filistinli uluslararası hukuk uzmanı Prof. Hasan Cebarin de “BM'nin 181 sayılı kararının, 1967 sınırlarında bağımsız bir devletten çok fazla şey ifade ettiğini” savunmakta, “181 nolu BM kararının Batı Kudüs'ü uluslar arası otoriteye bırakmasına karşılık yeni

36. Bkz. Palestinian Center For Public Opinion: Poll No. 178, Date: July 26, 2011, <http://www.pcpo.ps/polls.htm>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

37. Guy Goodwin Gill, Filistin'in 2004 yılında Uluslararası Adalet Divanı'nda İsrail'e karşı duvar konusunda kazandığı davayı kazanan hukukçu ekibin de bir üyesidir.

38. Gill'in raporunun İngilizce / Arapça tam metni için bkz: <http://s3.documentcloud.org/documents/238962/final-pdf-plo-statehood-opinionr-arb.pdf>. Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011. Gill'in konuyla ilgili The Guardian'daki yazısı için bkz. <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/sep/06/palestine-statehood-united-nations>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011. Gill'in konuya ilişkin El Cezire'de yayınlanan röportajı için bkz. <http://english.aljazeera.net/indepth/opinion/2011/08/201182522044579764.html>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

39. BM Genel Kurulu 181 nolu karar için bkz. <http://daccess-ods.un.org/TMP/7690698.html>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

40. BM Genel Kurulu 194 nolu karar için bkz. <http://daccess-ods.un.org/TMP/6377513.html>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

41. Muhammed Yunus, “El Cedelu'l Filistiyni yezdadu suhuneten maa iktirab Istihkak Eylül,” <http://international.daralhayat.com/internationalarticle/303079>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

durumda bu otoritenin yasal anlamda İsrail'e kalması tehlikesi"nin bulunduğunu öne sürmektedir.⁴² Yine Oxford Üniversitesi'nden Prof. Kerme El Nablusi de aynı kaygıları taşıdığını belirtmektedir.⁴³

Buna karşılık Gill, Cebarin ve El Nablusi'ye itiraz eden Filistinli uzman Rasim Ubeydat ise yukarıda bahsi geçen hukuki endişelerin kaynağının, tam üyelik başvurusunun Filistin Özerk Yönetimi tarafından yapılacağı düşüncesinden kaynaklandığını, oysa başvurusunun Filistinlilerin haklarının tek yasal temsilcisi olan FKÖ tarafından yapılacağından eski kazanımların devlet statüsü altında da konuracağını savunmaktadır.⁴⁴ FKÖ Yürütme Kurulu üyesi Prof. Hanan Aşravi de "Bu kaygı ve görüşleri kendi hukukçu ekipleriyle paylaştıklarını ancak gerçeğin tam tersine olduğunu, devlet olma statüsünün elde edilmiş kazanımları güçlendireceğini" savunmaktadır.⁴⁵

Tam üyelik başvurusuna karşı çıkanlar bağlamında siyasi örgütlerin etkisine bakıldığında Gazze Şeridi'nde kontrolü elinde bulunduran Hamas hükümetinin tavrına dikkat çekmek gerekir. Hamas, BM'ye tam üyelik başvurusunun Filistin davasına faydasını sorgulamaktadır.⁴⁶ Buna göre örgütün siyasi büro üyesi ve parlamento grup başkanı Halil El Hayye, bu başvurunun haddi zatında Özerk Yönetimin izlediği başarısız siyasi politikaların çıkmaza girdiğini gösterdiğini söylemiştir. Benzer şekilde düşünen bazı aydınlar da bu başvurunun Oslo süreci gibi bir getirisi olmadığını savunmaktadır.⁴⁷ Nitekim El Fetih Hareketi Merkez Yönetim Kurulu üyesi Saib Erekat da, Hamas'la bu çerçevede herhangi bir koordinasyon içerisinde olmadıklarını belirtmiştir.⁴⁸ Hamas'ın konuya ilişkin yaklaşımının, iki devletli çözüme muhalefeti ile paralel bir durum arzettiğini söylemek mümkündür. Yine de Rusya'nın BM'deki oylamada desteğini kazanmak için Moskova'yı ziyaret eden Filistin heyeti içerisinde Hamas Siyasi Büro Başkan Yardımcısı Musa Ebu Merzuk'un bulunması dikkat çekicidir.⁴⁹ Bu durum Hamas'ın Filistin'in devletleşme süreci konusunda çelişkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık Filistin Kurtuluş Örgütü şemsiyesi altında bulunan örgütlerin BM'ye tam üyelik başvuru sürecini desteklediği ve Eylül sonrası süreç için daimi bir komisyon oluşturduğu bilinmektedir.⁵⁰

Hamas, BM'ye tam üyelik başvurusunun Filistin davasına faydasını sorgulamaktadır. Hamas'ın konuya ilişkin yaklaşımının, iki devletli çözüme muhalefeti ile paralel bir durum arzettmektedir.

42. a.g.e

43. a.g.e

44. Rasim Ubeydat, "İstihkak Eylül: ehdidun İsraili ve cedelun Filistiyni muhtedem," 9 Nisan 2011, <http://www.amgadalrab.com/?todo=view&cat=9&id=00010650>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

45. a.g.e

46. "Hamas: Istihkak Eylül vehmun len yetehakkak minhu şey," *Islam Times*, 1 Ağustos 2011, <http://www.islamtimes.org/vdcccmmq4.2bq4s8aca2.html>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

47. Nahla El Şehal, "İstihkak Eylül: Oslo bi vesail uhra," 14 Ağustos 2011, http://www.alrabalyawm.net/pages.php?articles_id=16575, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

48. "Ureykat: La tensika maa Hamas biş'e'ni Istihkak Eylül," *Maan News Agency*, 10 Temmuz 2011, <http://www.maanneews.net/arb/ViewDetails.aspx?ID=412237>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011.

49. "Russia pledges support for Palestinian statehood bid Hamas," 23 Mayıs 2011, <http://en.rian.ru/russia/20110523/164181179.html>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

50. "Fasail'il munazzame tuşekkulu Iecne," *Maan News Agency*, 27 Ağustos 2011, <http://www.maanneews.net/arb/ViewDetails.aspx?ID=416461>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

BM Antlaşmasını kabul eden ve BM yükümlülüklerini yerine getirebilecek barışçıl devletler üyeliğe kabul edilebilir. Bu koşullara uyan devletlerin BM üyeliğine kabulü Güvenlik Konseyinin tavsiyesi üzerine Genel Kurul kararı ile gerçekleşir.

III. HUKUKİ PRODESÜR

Bu noktada Filistin'in BM başvurusunun, BM yapısı içerisinde takip etmek durumunda olduğu hukuki prosedürü ortaya koymakta fayda vardır. BM'de başvuru sürecinin işleyişini incelemek Filistin'in halihazırdaki çabalarını hangi noktaya kadar ulaştırabileceğini de ortaya koyacaktır.

Uluslararası hukuk teamülünde yeni bir devletin tanınması zorunlu değil isteğe bağlı bir işlemdir. Diğer bir deyişle devletler yeni doğan bir başka devleti tanıma yükümlülüğü altında değildir.⁵¹ Bir devletin Birleşmiş Milletler tarafından tanınması ya da Birleşmiş Milletlere üye olması, söz konusu devletin tüm devletlerce tanındığı anlamına gelmemektedir. Örneğin BM üyesi olan Kuzey Kore, yine BM üyesi olan Güney Kore ve Japonya tarafından tanınmamaktadır. Ayrıca Birleşmiş Milletler tarafından tanınmayan ancak BM üyesi bazı devletlerce tanınan devletler de bulunmaktadır. Rusya ve Venezuela tarafından tanınan Abhazya bu duruma bir örnektir.

Asıl üyelerini 1942'de San Francisco'da yapılan BM Konferansında Birleşmiş Milletler Bildirgesini imzalayan devletlerin oluşturduğu Birleşmiş Milletler Teşkilatına yeni üye kabulü belirli bir hukuki prosedürün uygulanması sonrasında gerçekleşir. BM'ye yeni üye kabulü için gerekli koşullar BM Antlaşması II. Bölüm 4. Paragrafta belirtilmektedir. Buna göre, BM Antlaşmasını kabul eden ve BM yükümlülüklerini yerine getirebilecek barışçıl devletler üyeliğe kabul edilebilir. Bu koşullara uyan devletlerin BM üyeliğine kabulü Güvenlik Konseyinin tavsiyesi üzerine Genel Kurul kararı ile gerçekleşir.⁵²

ABD, İngiltere, Fransa, Çin ve Rusya'nın daimi üye olduğu ve veto hakkının bulunduğu Güvenlik Konseyinin geçici on üyesi ise bugün itibarıyla Almanya, Bosna Hersek, Portekiz, Brezilya, Hindistan, Güney Afrika, Kolombiya, Lübnan, Gabon ve Nijerya'dır. Güvenlik Konseyinin tavsiye kararı alabilmesi için 15 üyenin en az dokuzunun olumlu oy şartı aranır. Ayrıca daimi üyelerin hiç birinin bu kararı veto etmemesi de gerekmektedir. Tavsiye kararının ardından BM Genel Kurulu'nda üyeliğe kabul için yapılacak oylamada ise üçte iki çoğunluk şartı aranmaktadır.

Aşağıda da belirtildiği üzere Filistin yıllardır pek çok devlet tarafından bir devlet olarak tanınmış ve devlet muamelesi görmüştür. Tarihi açıdan bakıldığında, Filistin topraklarındaki İngiliz manda yönetiminin sonlanmasının ardından BM Genel Kurulu'nun aldığı 1947 tarihli 181 sayılı kararındaki söz konusu topraklarda Arap ve Yahudi olmak üzere iki devletin kurulması ibaresi Filistin'in devlet olduğunun bir kanıtıdır. Bunun yanı sıra Filistin halkının self determinasyonu da pek çok BM kararı ile teyit edilmiştir⁵³.

51. Hüseyin Pazarcı, *Uluslararası Hukuk Dersleri III. Kitap*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1999, s. 5.

52. BM üyeliğine kabul için bkz.http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/chart_turkce.pdf, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2011

53. İlk kez, BM Genel Kurulu'nun 1974 tarihli 3236 sayılı kararı ile Filistinlilerin self determinasyon hakkı tanınmıştır.

Ayrıca BM'de gözlemci statüsü bulunan FKÖ diğer devletlerle ekonomik ve diplomatik çok yönlü ilişkilere de sahiptir. Devlet olma durumunun kriterlerini belirleyen Montevideo Anlaşması (1933) uyarınca kalıcı nüfus, sınırları belirlenmiş topraklar, siyasi bir yönetim ve diğer devletlerle ilişkiye geçme kapasitesi açısından bakıldığında; sürekli nüfusa ve 1967 işgali öncesi belirlenmiş sınırlara sahip, siyasi yönetim olarak Filistin Otoritesi ve Filistin'i tanıdığını açıklayan 120 ülkeyle Filistin halihazırda bir devlettir⁵⁴. Diğer yandan ne Montevideo Anlaşması ne de uluslararası ilişkiler teorileri devlet olmak için objektif parametreler öngörmemektedir. Aksine devlet olma durumu subjektif bir yargı içermekte, her devletin kendi irade ve kabulüne bağlı şekillenmektedir. Pratikte ise bir devletin uluslararası organlara kabulü, uluslararası anlaşmalara taraf olması devlet olma durumunu yansıtan kriterlerden kabul edilmektedir.⁵⁵

Filistin'in BM üyeliği ya da BM'nin Filistin'i devlet olarak kabul etmesi Filistin'in bir devlet olduğu anlamına gelmemektedir. BM üyeliği Filistin'in devlet olarak tanınmasının ötesinde uluslararası hukuk içinde net bir şekilde hak ve sorumluluklarının tanınması ve bu hakları konusundaki iddialarını uluslararası platformda dile getirmesi açısından önem taşımaktadır. Bu durumda Filistin, örneğin işgal altındaki topraklar, duvar inşası, Gazze ablukası gibi konuları Uluslararası Adalet Divanına götürme yetkisini sahip olur. Filistin devletinin tanınması ayrıca diplomatik ilişkilerin güçlenmesi, Filistin ekonomisinin desteklenmesi ve yapısal reformların uygulanabilmesi için de önem arz etmektedir. Ancak özellikle BM Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin veto hakkı nedeniyle BM oylaması neticesinde Filistin devletinin tam üyelik kabulü bugün için çok mümkün görünmemektedir. Filistinliler tarafından da farkında olunan bu gerçeğe karşın başvurunun yapılacak olmasının ardındaki neden tam üyelikten çok bu sürecin kendisinin Filistin meselesine getireceği kazanımlarda gizlidir.

Bununla birlikte, alternatif bir yol olarak Güvenlik Konseyi daimi üyelerinden veto gelmesi durumunda Filistin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na giderek, mevcut gözlemci statüsünü, 'üye olmayan ülke' (non member state) statüsüne yükseltmek için başvuruda bulunabilir. Bu statüyü kazanabilmesi için BM Genel Kurulu'na üye olan 193 ülkenin üçte ikisinin oyunu alması gerekmektedir. Şu anda mevcut durum gözönüne alındığında, Filistin'in bu desteği alması mümkün gözükmemektedir. Üye olmayan gözlemci ülkeler, BM tarafından egemen devlet olarak tanımlanır ve bu ülkeler BM Genel Merkezinde kalıcı temsilcilik kurma, Genel Kurulun oturumlarına ve çalışmalarına katılma, tercih ederlerse tam üye olmak için dilekçe verme, BM'nin uzman kuruluşlarına üye olma ve uluslararası anlaşmalara taraf olma haklarına sahip olabilirler. Vatikan'ın statüsü buna örnek olarak verilebilir.⁵⁶

Filistin'in BM üyeliği ya da BM'nin Filistin'i devlet olarak kabul etmesi Filistin'in bir devlet olduğu anlamına gelmemektedir. BM üyeliği Filistin'in devlet olarak tanınmasının ötesinde uluslararası hukuk içinde net bir şekilde hak ve sorumluluklarının tanınması açısından önem taşımaktadır.

54. Rashid Khalidi, "On the possible recognition of a Palestinian State at the United Nations," 28 Haziran 2011, <http://www.jadaliyya.com/pages/index/2002/on-the-possible-recognition-of-a-palestinian-state> , Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

55. Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, New York, 2008, s. 69-72.

56. Üye olmayan gözlemci ülkelerin statüsü için bkz; <http://www.un.org/en/members/nonmembers.shtml> , Erişim Tarihi: 14 Eylül 2011

IV. ULUSLARARASI AKTÖRLER

Filistin'in BM'de tam üyelik başvurusuna ilişkin uluslar arası kamuoyunun yaklaşımı çok önemlidir, zira en basit ifadeyle bu başvuruyu karara bağlama mercii BM yani uluslararası camiadır. Bu noktada BM'nin yapısı ve iç tüzüğü gereği başta daimi üyeler olmak Güvenlik Konseyi'ne üye olan ülkelerin pozisyonları büyük önem taşımaktadır. Filistin'in tam üyelik statüsüne tavsiye kararıyla destek verme yetkisini de bu kararın önünü tıkayacak veto yetkisini de ellerinde bulunduran ABD, İngiltere, Fransa, Rusya ve Çin'den oluşan Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri bu sürecin en önemli aktörleridir. Öte yandan Filistin'in tam üyelik kazanabilmesi için Genel Kurul üyelerinin üçte ikisinin desteğini kazanması gerekmektedir ki bu da Filistin'in uluslararası camiada ciddi bir destek kampanyası yürütmesi gerektiğini göstermektedir.

Daimi üyelerden Çin ve Rusya'nın Filistin'in BM'ye tam üye olmasını destekleyeceği bilinmektedir. Nitekim hem Rusya hem de Çin, Filistin'i bağımsız bir devlet olarak tanımaktadır. Rusya bu tutumunu, Devlet Başkanı Dimitry Medvedev'in Filistin ziyareti sırasında açıkça deklere etmiş⁵⁷ ve Moskova'yı ziyaret eden Filistinli üst düzey bir heyet de Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un BM'deki oylamada tam üyeliği destekleyecekleri sözünü verdiğini duyurmuştur.⁵⁸ Benzer bir şekilde Filistin'i ilk devlet olarak tanıyan ve Batı Şeria'ya büyükelçi gönderen ülkelerden⁵⁹ birisi olan Çin de Ramallah'ı ziyaret eden Çin'in Ortadoğu barış süreci temsilcisi Wu Sike aracılığıyla Filistin'in BM'ye başvuru sürecini desteklediklerini açıklamıştır.⁶⁰

Buna karşılık ABD, Fransa ve İngiltere, Filistin Özerk Yönetimi'yle diplomatik ilişkilere sahip olsalar bile henüz Filistin devletini tanımamışlardır ve Filistin'in BM'ye tam üyelik konusunda Rusya ve Çin'den oldukça farklı bir pozisyona sahiplerdir. Ortadoğu "barış süreci"nde kilit rolü sahip Amerika yönetimi, Barack H. Obama başkanlığında Filistin'in devletleşme sürecine ilişkin birbiriyle çelişen iki farklı yaklaşımı ortaya koymuştur. Obama'nın 2010 yılı BM Genel Kurul açılışında yaptığı konuşmada 2011 yılı Eylül ayı gibi Filistin devletinin kurulmasını dilediği ifadeleri geçmektedir.⁶¹ Ancak gelinen noktada ABD tam tersi bir pozisyon sergilemiş ve Filistin oylaması konusunda oldukça net bir tutum ortaya koymuştur.

Bu çerçevede Amerikan Kongresi, bağımsız Filistin devletini tanıyacak her türlü kararı veto edeceğini açıklayan bir karar yayımlamıştır. Yine Filistinlileri "kendi başları-

Daimi üyelerden Çin ve Rusya'nın Filistin'in BM'ye tam üye olmasını destekleyeceği bilinmektedir. Buna karşılık ABD, Fransa ve İngiltere, Filistin Özerk Yönetimi'yle diplomatik ilişkilere sahip olsalar bile henüz Filistin devletini tanımamışlardır ve Filistin'in BM'ye tam üyelik konusunda farklı bir pozisyona sahiplerdir.

57. "Russia's Medvedev backs independent Palestine," *Reuters*, 18 Ocak 2011, <http://www.reuters.com/article/2011/01/18/us-palestinians-israel-russia-idUSTRE70H3VV20110118>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

58. Ria Novosti, "Russia pledges support for Palestinian statehood bid," 23 Mayıs 2011, <http://en.rian.ru/russia/20110523/164181179.html>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

59. "China Reiterates Recognition of Palestinian State," *Palestine News & Info Agency*, 25 Temmuz 2001, <http://www.wafa.ps/english/index.php?action=detail&id=16796>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

60. "China to recognize a Palestinian state," *Palestinian Return Centre*, 25 Ağustos 2011, <http://www.prc.org.uk/news/en/latest-news/1543-China-to-recognize-a-Palestinian-state.html>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

61. Yedioth Ahranot, "PA uses Obama 2010 speech ahead of UN bid," 9 Temmuz 2010, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4119088,00.html>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011; "Obama's goal: Push Bibi to accept Palestinian state in 2011," *Jewish Press*, 24 Mart 2010 <http://www.jewishpress.com/pageroute.do/43072>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011.

na hareket etmesi" durumunda Filistin'e yapılan mali yardımları dondurmakla tehdit etmiştir.⁶² ABD vetosunu savunan Amerikan Kongresi Demokrat Parti Grup Başkan Steny Hoyer, Amerikan tavrını açıklarken "Filistin'in başvurusunun tek taraflı bir adım olduğunu, sorunun çözümünün ön şartsız doğrudan müzakereler olduğunu" vurgulamıştır.⁶³ Bu bağlamda ABD bir ara formül olarak, Eylül oylaması için başvurunun ertelenmesi karşılığında müzakerelerin yeniden başlatılmasına dair bir öneriyi Filistin tarafına iletmiştir.⁶⁴

İngiltere ise bir yandan ABD'nin aksine Filistin'in BM'ye tam üyelik sürecini Güvenlik Konseyi'nde veto etmeyeceğini duyururken, diğer yandan da Genel Kurul'da bu konudaki oylama nedeniyle yaşanabilecek bir bölünmeyi ümit etmediğini açıklamıştır.⁶⁵ Bu noktada önemli bir ayrıntı olarak İngiltere'nin İsrail'e barış görüşmelerine dönmemesi durumunda Filistin devletini tanıyabileceği şeklinde uyarı gönderdiğini not etmek gerekir.⁶⁶ Yine de uluslararası kaynaklara ve iki ülkenin BM'deki temsilcilerinin açıklamalarına baktığımızda Fransa ve İngiltere'nin yapılacak oylamada karşı oy kullanacağını veya en iyi ihtimalle çekimser kalacaklarını tahmin etmek mümkündür.⁶⁷ Bununla birlikte Güvenlik Konseyi'nin geçici üye ülkelerinden Bosna-Hersek, Brezilya, Hindistan, Nijerya, Lübnan, Güney Afrika ve Gabon Filistin'in tam üyelik sürecini destekleyeceği, yine geçici üye ülkelerden Almanya, Portekiz ve Kolombiya'nın üyelik sürecine karşı çıkacağı tahmin edilmektedir.⁶⁸

22 üyesi bulunan Arap Birliği, 52 üyesi bulunan Afrika Birliği ve 57 üyesi bulunan İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) BM'deki oylamada Filistin'in bağımsızlığına destek vereceklerini açıklamışlardır.⁶⁹ Bu doğrultuda İslam İşbirliği Teşkilatı da resmi sayfasında Genel Sekreter Ekmeleddin İhsanoğlu'nun Filistin'in BM'deki oylamayla tam üye devlet statüsüne kavuşmasını destekleyen çağrısını yayınlamıştır.⁷⁰ Afrika Birliği'nin başkenti Adis Ababa'yı ziyaret eden Filistin Dışişleri bakanı Riyad El Maliki de Afrika ülkelerinin Filistin'in BM'de tam üyeliğine destek vereceklerini bildirmiştir.⁷¹

Amerikan Kongresi, bağımsız Filistin devletini tanıyacak her türlü kararı veto edeceğini açıklayan bir karar yayımlamıştır. Yine Filistinlileri "kendi başlarına hareket etmesi" durumunda Filistin'e yapılan mali yardımları dondurmakla tehdit etmiştir.

62. "Congresswoman Ros-Lehtinen tells Haaretz: We must stop Palestinians' 'dangerous scheme' ", *Haaretz*, <http://www.haaretz.com/blogs/focus-u-s-a/congresswoman-ros-lehtinen-tells-haaretz-we-must-stop-palestinians-dangerous-scheme-1.384332> , Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

63. "Congressman: US ready to veto recognition bid," *Maan News Agency* , 12 Ağustos 2011, <http://www.maanneews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=412216> , Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

64. Steven Lee Myers, "U.S. Is Appealing to Palestinians to Stall U.N. Vote," *New York Times*, 2 Eylül 2011

65. Jon Swaine, "US 'could withdraw funding from UN if Palestine state is recognised", *Telegraph* , 24 Haziran 2011

66. Nicholas Watt, "David Cameron to Israel: join talks or I may support independence declaration," *Guardian*, 4 Mayıs 2011

67. "Q&A: Palestinian statehood bid at the UN," *BBC*, 12 Ağustos 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13701636>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

68. a.g.e

69. "İttifak Arabi duveli ala hutuvat li da'mi istihkak Eylül," *Quds Net News Agency*, 9 Nisan 2011 http://qudsnet.com/arabic/new/index.php?page=view_news&id=198036 , Erişim tarihi: 8 Eylül 2011

70. "Ihsanoglu urges international community to recognize state of Palestine at the United Nations," *OIC*, 28 Haziran 2011, http://www.oic-oci.org/topic_detail.asp?t_id=5453, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

71. "UN to decide on Palestine's independence in September," *The Voice of Russia*, 28 Ağustos 2011. <http://english.ruvr.ru/2011/08/28/55291215.html>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

İsrail'in bu sürece karşı çıkma nedenleri arasında devletleşmenin ortaya çıkaracağı hukuki sorumlulukların yanında güvenlik endişeleri de yer almaktadır. İsrail'de yapılan kamuoyu anketi sonuçlarına göre İsrail vatandaşlarının yaklaşık % 52'si Filistin devletinin ilan edilmesinin ardından üçüncü intifadanın çıkacağını düşünmektedir.

Avrupa ülkeleri arasında ise konuya ilişkin genel bir konsensüsten bahsetmek mümkün değildir. Binyamin Netanyahu hükümetinin barış sürecine yaklaşımını olumsuz bulan ve sürekli Batı Şeria'da yeni yerleşim birimleri kuran İsrail'e tepkili olan Avrupa ülkelerinden bazıları Filistin'in tanınmasına sıcak yaklaşmaktadır.⁷² Nitekim Filistin devletinin belirlenen bir sürede İsraili ve Filistinli taraflar uzlaşmasa bile BM'de tanınması gerektiği fikri Avrupalı üst düzey bir yetkili olan Javier Solana'dan çıkmıştır. Ancak Ortadoğu dörtlüsünün bir parçası olarak AB, konuya ilişkin henüz net bir tutum geliştirebilmiş değildir. Eylül oylaması konusunda Filistin ve İsrail'i müzakereye çağıran AB'nin bu tutumu Arap uzmanlar tarafından AB içindeki uzlaşmazlığın bir yansıması olarak da okunmaktadır.⁷³

Gelinen noktada, Filistin'in şu anda tam üyeliğini destekleyen ülkelerin İsrail'in barış sürecindeki uzlaşmaz tutumunu ve İsrail'in ilan ettiği yeni yerleşim birimlerine karşı tepkiyi öne çıkardığı anlaşılmaktadır. Buna karşın Filistin'in BM'de tam üyeliğine karşı çıkan ülkeler ise bunun tek taraflı bir adım olduğunu ve Filistin-İsrail uzlaşma sürecine zarar vereceğini düşünmektedir.

İsrail'in bu sürece karşı çıkma nedenleri arasında devletleşmenin ortaya çıkaracağı hukuki sorumlulukların yanında güvenlik endişeleri de yer almaktadır. İsrail, bir yandan Filistin tarafını, ön şartsız doğrudan barış görüşmelerine yanaşmamakla suçlarken, diğer yandan da BM'deki tam üyelik sürecinde Filistinlilerin düzenleyeceği gösterilerden yana kaygı duymakta ve bu durumun güvenlik sorununa dönüşeceğinden endişelenmektedir. Nitekim İsrail kamuoyunda da bu doğrultuda büyük bir endişeden söz etmek mümkündür. İsrail'de yapılan kamuoyu anketi sonuçlarına göre İsrail vatandaşlarının yaklaşık % 52'si Filistin devletinin ilan edilmesinin ardından üçüncü intifadanın çıkacağını düşünmesi⁷⁴ kayda değerdir.

Bu gibi kaygılarla müttefikleri nezdinde diplomatik atağa geçen İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, yaklaşık 40 ülkenin devlet başkanına Filistin'in BM'ye tam üyelik sürecine karşı çıkmalarını için çağrıda bulunmuştur.⁷⁵ Ancak yukarıda da belirtildiği üzere Filistin'in tam üyelik için Genel Kurulda yeterli hatta ezici desteğe sahip olduğunu göstermektedir⁷⁶. Bu noktada İsrail meclisi Knesset'in Dış İlişkiler ve Savunma Komitesi'nin İsrail hükümetini "BM'deki oylamaya ilişkin gereken hazırlıkları yapmakta başarısız olduğuna dair" suçlaması dikkate değerdir.⁷⁷

72. "Q&A: Palestinian statehood bid at the UN," *BBC*, 12 Ağustos 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13701636>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

73. Strategic Assessment 35, Declaration of the Palestinian State: The Scenarios and Implications August 2011, Al-Zaytouna Centre for Studies and Consultations, <http://www.alzaytouna.net/arabic/?c=1064&a=149528>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

74. "Poll: 52% think Intifada will follow statehood declaration," <http://www.jpost.com/DiplomacyAndPolitics/Article.aspx?id=229342>, Erişim Tarihi: 7 Eylül 2011

75. Itamar Eicher, "Netanyahu urges: Oppose Palestinians' UN bid," 15 Ağustos 2011, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4108924,00.html>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

76. Josef Federman, "Israel Increasingly Isolated Ahead Of Palestinian Statehood Vote," 9 Temmuz 2011, http://www.huffingtonpost.com/2011/09/07/israel-isolated-palestinian-statehood_n_952813.html. Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011; Elijior Levy, "PA: 150 states to recognize Palestine by Sept.," *Y-Net*, 3 Mart 2011, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4036984,00.html>, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

77. Lis Jonathan, Amos Harel, "Knesset report slams Israel's preparations for Palestinian statehood bid," *Haaretz*, 1 Eylül 2011

A. TÜRKİYE

Tarihsel olarak Filistin davasını desteklemiş olan Türkiye, Filistin'in devletleşme sürecinde atılan adımlarda Filistinlilerin yanında yer alagelmıştır. Bu doğrultuda sürgünde ilan edilen Filistin devleti'ni 15 Kasım 1988'de tanıyan ilk ülkeler arasında yer almıştır.⁷⁸ Filistin devletinin kurulmasının artık bir zorunluluk haline geldiğini söyleyen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan⁷⁹, Filistin'in BM'de tam üye devlet statüsü kazanmasını da açık bir şekilde desteklemektedir. Türkiye'nin bu konudaki görüşünü Dışişleri Bakanı Ahmed Davutoğlu Filistin Özerk Yönetim lideri Mahmud Abbas'ın özel temsilcisi Nebil Şaas ile Ankara'da düzenledikleri son basın toplantısında şöyle dile getirilmiştir: "Filistin devletinin tanınması Filistin halkının en doğal hakkıdır ve uluslararası toplumun da Filistin halkına olan bir borcudur. Bu borcun ödenme vakti gelmiştir."⁸⁰

Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun ilgili basın toplantısında açıkladığı üzere Türkiye'nin Filistin'in BM'ye tam üyelik statüsü kazanması noktasındaki tutumu, bunu Filistin'in en meşru ve en doğal hakkı olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Üstelik Türkiye, tam üyelik statüsünün BM Genel Kurulu'nda onaylanması meselesini uluslararası toplumun Filistin halkına yönelik bir lütfu değil bir borcu olduğunu da altını çizmektedir. Davutoğlu, Türkiye'nin BM'ye tam üyelik statüsü için başlatılan diplomatik süreçte Filistin'e diplomatik destek verdiğini, sürecin planlamasının içinde yer aldığını, daha önce de Filistin Özerk Yönetimi lideri Mahmud Abbas'ın Türkiye ziyaretinde görüşüldüğü üzere Genel Kurul'dan tam üyelik statüsüne en çok destek oyun sağlanması için son ana kadar çalıştığını söylemiştir.⁸¹

Nitekim Türkiye, içerisinde yer aldığı uluslararası örgütlerin konuya ilişkin desteğini sağlamak üzere çabalar da yürütmüştür. Uluslararası tutumları değerlendirirken de işaret ettiğimiz üzere İslam İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreteri Prof. Ekmeleddin İhsanoğlu'nun Filistin'in BM'de tam üyelik statüsü kazanmasına destek verilmesi gerektiğine dair çağrı⁸² bu konuda verilebilecek önemli bir örnektir. Bu bağlamda Türkiye her zeminde Filistin'in uluslararası camiada kazanacağı yasallık zeminlerini desteklemektedir. Bu noktada AK Parti Milletvekili Mevlüt Çavuşoğlu başkanlığındaki Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin, bu yıl Ekim ayı oturumlarında Filistin Ulusal Meclisi'ne "demokrasi için ortaklık" statüsü kazandıracığını⁸³ da hatırlatmak gerekir.

Ahmet Davutoğlu:
"Filistin devletinin tanınması Filistin halkının en doğal hakkıdır ve uluslararası toplumun da Filistin halkına olan bir borcudur. Bu borcun ödenme vakti gelmiştir."

78. T.C.Dışişleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-filistin-siyasi-iliskileri.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 9 Eylül 2011

79. "Erdoğan: İsrail-Filistin insanlık meselesi," *Radikal*, 14 Eylül 2011

80. "Ankara'dan Filistin'e tam destek," 5 Eylül 2011, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25247528/>, Erişim Tarihi: 9 Eylül 2011

81. *a.g.e*

82. "Ihsanoglu urges international community to recognize state of Palestine at the United Nations," *OIC*, 28 Haziran 2011, http://www.oic-oci.org/topic_detail.asp?t_id=5453, Erişim Tarihi: 8 Eylül 2011

83. "Council of Europe assembly head: Palestine may be partner," *Maan News Agency*, 22 Haziran 2011, <http://www.maannews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=399062>, Erişim Tarihi: 9 Eylül 2011

V. SONUÇ YERİNE

Yukarıda da anlatıldığı üzere BM'nin işleyişi, tam üyelik için izlenmesi gereken yasal prosedür ve özellikle veto hakkına sahip ABD'nin tam üyeliğe karşı tutumu hesaba katıldığında Filistin'in 20 Eylül'deki BM oylaması sonucunda tam üyelik kazanabilmesi mümkün görünmemektedir. ABD'nin tutumunda oylamaya kadar bir değişme olmazsa BMGK'dan bir tavsiye kararı çıkamayacaktır. Aslında başta Filistin Otoritesi olmak üzere Filistin devletine destek veren ülkeler de BM sisteminden kaynaklanan bu çıkmazın farkındalardır. Bu yüzden Filistin tarafı, BM Genel Kurulu'na giderek üye olmayan devlet statüsü kazanma yolunu tercih ederse yukarıda bahsedilen haklara sahip olacaktır. Diğer bir deyişle BM oylaması ABD engeline takılsa da 193 üyeli BM'nin 150'den fazla üyesinin desteğine sahip Filistin'in uluslararası camiadaki konumu sağlamlaşacaktır. Yine BM nezdinde tam üyeliğe sahip olamasa da kendisini devlet olarak kabul eden ülkelerin yeter sayıda olması nedeniyle diplomatik statüsü yükselecek ve İsrail'le bundan sonra girişeceği müzakereleri uluslararası camianın ekserisinin nezdinde devlet statüsünde yürütebilecektir.

Filistin BM nezdinde tam üyeliğe sahip olamasa da kendisini devlet olarak kabul eden ülkelerin yeter sayıda olması nedeniyle diplomatik statüsü yükselecek ve İsrail'le bundan sonra girişeceği müzakereleri uluslararası camianın ekserisinin nezdinde devlet statüsünde yürütebilecektir.

Bu noktada ABD'nin vetosunun tam üyeliğe engel olacağı bilinmesine rağmen ABD'nin ve İsrail'in oylamanın gerçekleşmesinin önüne geçme çabaları da dikkate değerdir. Yukarıda da belirtildiği gibi İsrail Filistin'in uluslararası meşruiyetinin gözle görülür bir şekilde artmasından ve bunun getireceği yasal sorumluluklardan endişelenirken İsrail halkı ve güvenlik yapılanması arasında da olası bir şiddet patlamasından duyulan kaygı ortadadır. ABD ise bir yandan Filistin meselesinin kendi inisiyatifleri dışında çözülmeye çalışılmasını engellemeye çalışmakta, özellikle ABD'deki Yahudi lobisinin de etkisiyle ABD Kongresi aracılığıyla Filistin tarafını tehdit etmektedir. Öte yandan BM oylamasında ülkelerin vereceği oylar, bu ülkelerin Filistin meselesi üzerindeki nüfuzlarını ve Arap ve İslam dünyasındaki itibarlarını şekillendirmede önemli bir rol oynayacaktır. Özellikle kullanacağı veto, ABD'nin Ortadoğu siyasetinde düşümlenmelere ve zemin kaybına sebep olacaktır.

Filistin'in BM'de tam üyelik başvurusunun Filistin yönetimi açısından fırsat ve riskleri değerlendirdiğimizde karşımıza aşağıdaki gibi bir görüntü çıkmaktadır. Mahmud Abbas, eriyen halk tabanı ve akamete uğrayan barış görüşmeleriyle birlikte yitirdiği konumunu yeniden etkinleştirebilecek; Filistin halkının, barışçıl müzakereleri bir yöntem olarak benimseyen eğilime güveni artacak; Filistin halkının sembolik anlamda da olsa uluslararası bir statü elde etmiş olması ile tıkanan Arap-İsrail mücadelesinde ileriye doğru bir adım atılacak; İsrail'in uluslararası toplum nezdinde izolasyonu ve İsrail'e karşı uluslararası camianın ve kamuoyunun desteği artacak, İsrail'in Batı Şeria'da yeni yerleşim birimlerinin kurulması veya Gazze Şeridi'ne uygulanan abluka ve ambargo gibi uygulamalarına karşı uluslararası alanda adımlar atılabilecek ve özel olarak Amerika, genel olarak da barış sürecini takip eden uluslararası aktörlerin taraf olmaya zorlanması ve İsrail üzerindeki baskılarını artırması mümkün olabilecektir.

Buna karşılık Filistin Özerk Yönetimi'nin karşı karşıya kalacağı riskleri BM'de tam üyelik statüsünü kazanması yahut kazanamaması ve yeterli uluslararası desteği alamaması açısından ikiye ayırabiliriz. Özerk Yönetim'in BM'de tam üyelik statüsünü kazanması durumunda İsrail'in fiili işgali nedeniyle devletim kurulmasının kısa vadede Batı Şeria'da pratik bir etkisinin olmaması durumunda hayal kırıklığı ortaya çıkabilecek; Amerikan Kongresinin Filistin'e yıllık 500 milyon dolar tutarında yaptığı yardımın kesilmesi gündeme gelecek; 181 nolu BM kararına dayanarak tam üyeliğin sağlanması durumunda, İsrail tarafında İsrail'in bir "Yahudi devleti" olduğu düşüncesi güçlenecek ve İsrail'de Filistin-Arap barış müzakerelerine karşı olumsuz tavır takınan şahin kanat da sesini artıracaktır. Özerk Yönetim'in BM'de tam üyelik statüsünü elde edememesi ve küçük bir ihtimal de olsa uluslararası camiadan umulan desteği görememesi durumunda ise Mahmud Abbas'ın Filistin kamuoyu nezdinde itibarı daha da düşecek, bölgedeki barış yanlısı eğilime karşı savaş yanlısı eğilimin eli güçlenecektir. Ayrıca bu durumda Filistin sokaklarında üçüncü bir intifada hareketliliğinin ve geniş çaplı olayların yaşanması gündeme gelebilecektir.

BM oylamasında ülkelerin vereceği oylar, bu ülkelerin Filistin meselesi üzerindeki nüfuzlarını ve Arap ve İslam dünyasındaki itibarlarını şekillendirmede önemli bir rol oynayacaktır. Özellikle kullanacağı veto, ABD'nin Ortadoğu siyasetinde düğümlenmelere ve zemin kaybına sebep olacaktır.

20. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren kendi bağımsız devletini kurmak amacıyla yola çıkan Filistinli Arapların çabası 21. yüzyılda da devam etmektedir. Filistin Ulusal Konseyi tarafından ilk olarak 1 Ekim 1948'de Bütün Filistin Hükümeti, 15 Kasım 1988'de ise Filistin Devleti ilan edilmiştir. Bugün Filistin'i devlet olarak tanıyan pek çok dünya ülkesi bulunmasına rağmen Filistin Özerk Yönetimi, coğrafi olarak halen İsrail işgali altındadır ve BM'de gözlemci statüsüne sahiptir. İsrail'le çeşitli Amerikan yönetimlerinin ve Ortadoğu dörtlüsünün arabuluculuğunda iki devletli çözüm ekseninde direkt ve dolaylı barış görüşmeleri yapan Filistin Özerk Yönetimi, gelinen noktada müzakerelerin tıkanıldığını açıklamıştır. Bu noktada diplomatik bir hamle olarak BM'ye tam üye statüsü için başvuru yapan Filistin Özerk Yönetimi, devlet olarak tanınmanın ötesinde uluslararası hukuk çerçevesinde haklarının tanınması ve iddialarını uluslararası platformda rahatça dile getirmeyi hedeflemektedir.

Filistin Özerk Yönetimi'nin BM başvurusu, Filistin halkının çoğunluğunun desteğini görmesine rağmen FKÖ tarafından kazanılmış hakların tehlikeye atılması endişesi Filistin toplumunda tartışmalara neden olmuştur. Uluslararası toplum ise İsrail'in barış sürecindeki performansı nedeniyle bu üyelik sürecini desteklemek ile çift devletli çözümün gerçekleştirme imkânını koruma gereksiyile üyelik sürecine karşı çıkma arasında bölünmüştür. Bu bağlamda Filistin devletini ilk tanıyan ülkelerden birisi olan Türkiye, hem tam üyelik sürecini desteklediğini açıklamış, hem de BM Genel Kurulu'nda yapılacak oylamada daha fazla oy çıkması için çeşitli platformlarda lobi çalışmaları yürütmüştür. Netice itibarıyla Filistin Özerk Yönetimi'nin, BM'ye tam üyelik başvurusu Amerikan vetosuna takılabilecek olsa da, Filistin sorununu tekrar uluslar arası gündeme taşınmış ve Filistin Özerk Yönetimi, BM'deki konumunu güçlendirme şansını yakalamıştır.

Selin M. BÖLME

Hacettepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde lisans eğitimi aldı. Aynı üniversitenin Uluslararası İlişkiler Bölümünde İsrail dış politikası üzerine master yaptı. Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalında "ABD'nin Üs Politikası ve Türkiye: Kuruluşundan Bugüne İncirlik Üssü" başlıklı tez ile doktorasını tamamladı. Kuruluşundan bu yana SETA'da görev alan Bölme, SETA'da araştırmacı olarak çalışmaktadır.

Ufuk ULUTAŞ

SETA Vakfı Dış Politika araştırmacıdır. Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi'nde lisans, Ohio State Üniversitesi Tarih bölümünde yüksek lisansını tamamladı. Kudüs İbrani Üniversitesi'nde İbranice ve Ortadoğu politikası dersleri aldı. Mershon Center for Security Studies'te ve Melton Center for Jewish Studies'te araştırmacı olarak çalıştı. SETA DC Ortadoğu Program Koordinatörlüğünü yürüttü. Ohio State Üniversitesi'ndeki doktorasını tamamlamak üzeredir.

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nene Hatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312.551 21 00 | Faks : +90 312.551 21 90

www.setav.org | info@setav.org

SETA | Washington D.C. Office

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106

Washington, D.C., 20036

Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

www.setadc.org | info@setadc.org